



ISK MUNDUS IN AMSTERDAM

‘We zetten breed in op preventie’

Eva Klooster

De landelijke tendens dat gezinnen minder geld te besteden hebben, werd de laatste jaren ook zichtbaar binnen de EOA-afdeling van het Mundus College in Amsterdam. Een deel van de leerlingen kwam zonder ontbijt naar school en nam na schooltijd niet deel aan sport- of cultuuractiviteiten. De school heeft mede om die reden gekozen voor een breed ‘preventiepakket’. Dat pakket bestaat onder meer uit: ontbijt op school voor eerstejaars leerlingen, uitgebreide oudergesprekken, een breed zorgteam, een observatieklas van 0- tot 6 weken en een gevarieerd beweeg- en cultuuractiviteitenprogramma voor de hele school. En dat werkt!

Een breed zorgteam

Zorgcoördinator Laila Bennaoui neemt mij voor dit artikel mee naar haar werk, haar collega's en leerlingen. Ik probeer eerst een beeld te krijgen van het zorgteam, want het Mundus is een grote school met verschillende afdelingen en een breed samengesteld zorgteam.

Laila Bennaoui en Heleen Filius zijn de zorgcoördinatoren op de Eerste Opvang Anderstaligen (EOA), met 221 leerlingen in het eerste leerjaar en 124 leerlingen in het tweede leerjaar. Mijn eerste vraag aan Laila is hoe het mogelijk is om het overzicht te houden op zo veel leerlingen. Laila moet even lachen om mijn vraag en antwoordt dan:

‘Als zorgcoördinator delegeer ik alleen maar, hoor! Het is wel heel veel, maar het helpt dat ik al 33 jaar werk. Door mijn ervaring kan ik een snelle analyse maken en dan kijken wie wat gaat doen. Elke zes weken hebben we ZAT-overleg, daar zit iedereen. We doen het samen. We investeren in preventie via de 0-groep, het ontbijt, ouders, naschools programma.’

Dat iedereen investeert en elkaar nodig heeft, blijkt al snel als Laila mij introduceert bij andere teamleden. Leerlingbegeleider Hanin Matrud is een van die gedreven specialisten van het brede zorgteam. Hanin heeft eerder gewerkt in de jeugdzorg en heeft

KENNISMAKING IN HET KORT

EOA Mundus

Deze ISK (EOA) is onderdeel van het Mundus College, met een pro, vmbo en een EOA-afdeling.

Aantal EOA-leerlingen

221 in het eerste leerjaar en 124 in het tweede leerjaar

Zorgteam van het Mundus College

2 zorgcoördinatoren
(1 zorgcoördinator fulltime, voor eerste leerjaar EOA en PRO)
(1 zorgcoördinator fulltime tweede leerjaar EOA en VMBO)
2 leerlingbegeleiders
1 veiligheidscoördinator
1 orthopedagoog (3 dagen per week)

Externe specialisten in de school (schoolbreed)

2 begeleiders passend onderwijs (in dienst bij Altra)
1 jeugdarts van Ouder Kind Team (OKT)
1 verpleegkundige (OKT)
2 ouder/kind adviseurs (OKT)
1 maatschappelijk werker (Levell)
1 gedragswetenschapper (Levell)

Kenmerkend voor de zorg

Breed samengesteld zorgteam
Community of Practice overleg met hele team rond klas
Ontbijt tijdens het eerste lesuur
Uitgebreide observatieperiode in 0-groep; van 0 tot 6 weken
Mundus en more: aanbod sport- en cultuuractiviteiten

expertise op trauma en multi-problematiek. Over de leerlingen van het Mundus vertelt ze:

'Er speelt veel problematiek achter de voordeur. Een deel van de ouders heeft niet voldoende om de kinderen te voeden. Dat is de reden dat we het ontbijt aanbieden, omdat we geloven dat kinderen zich niet met honger kunnen concentreren. En omdat veel ouders de middelen niet hebben om in de talenten van hun kinderen te investeren hebben we hier Mundus en More.'

Hanin en Laila zien nog een succesfactor in de zorg-aanpak op Mundus; als het lukt voeren ze de eerste zorggesprekken in de eigen taal van leerlingen. Hanin en Laila spreken in het Arabisch met leerlingen die dat willen. 'Een tolkentelefoon kan ook', vertelt Laila. 'Maar juist als het over problemen gaat, is de drempel lager wanneer je een gedeelde taal hebt.'

Oudergesprekken

Een ander onderdeel van het preventiepakket op het Mundus College zijn de uitgebreide oudergesprekken. Viermaal per jaar worden ouders uitgenodigd voor een 20 minuten-gesprek met hun kind en de mentor (een zg. driehoeksgesprek). De school investeert in de extra uren die de mentoren besteden aan de oudergesprekken, omdat de ervaring is dat er



uiteindelijk betere communicatie met ouders door ontstaat. Decaan Karin Nederkoorn wijst erop dat de betrokkenheid van ouders bij de schoolloopbaan van hun kinderen tot bewezen betere resultaten wijst. Zij vertelt:

'Het oudergesprek wordt door de mentor met de leerling voorbereid. Wat waren de doelen voor deze periode, hoe heb je daaraan gewerkt en wat wil je daarvan aan je ouders laten zien? De leerling presenteert dat dan zelf aan de ouders en daar wordt 20 minuten voor uitgetrokken. Hierdoor is er vanaf het begin een kortere lijn tussen de ouders en de mentor

en als er iets aan de hand is met een leerling, wordt dat veel sneller besproken. Je ziet dat leerlingen dit in het eerste jaar nog niet gewend zijn, maar in het tweede jaar gaat dat goed. De school steekt er veel tijd in. Per periode word je als mentor uitgeroosterd om met die leerlingen te praten en daarna om met de ouders te praten. Maar dat levert op dat je later - en als er problemen zijn - beter het gesprek aan kan gaan met ouders en leerlingen.'

Een ander voordeel van de oudergesprekken is dat docenten zien uit wat voor gezin een kind komt. Daardoor kan er ook sneller gereageerd worden op signalen van zorg. Als het preventief binnen de school kan worden opgelost, heeft dat de voorkeur.

'We proberen het eerst binnen de school op te lossen met ons zorgteam, maar als blijkt dat we het niet zelf op kunnen lossen, zetten we er een specialist van buiten de school op. We zijn de eerste schakel in het zorgtraject en blijven volgen als we het extern uitzetten.'

Bespreken en niet opgeven

Blijven volgen en niet opgeven, is een streven dat het Mundusteam belangrijk vindt. Niet iedere leerling met problemen wil er direct over praten. Maar als de teamleden signalen opvangen van zorg, dan geven ze niet zo maar op, vertelt Hanin.

'We hebben een groot zorgteam en toch kom je er soms niet door, dan proberen we het als zorgteam op een andere manier, of iemand anders uit het team zoekt contact.'

Voor het bespreken van zorg per klas wordt er sinds acht jaar gewerkt met de methode 'Community of Practice' (COP). Alle teamleden die betrokken zijn bij een klas, van leerlingbegeleider, docenten, mentor tot zorgcoördinatoren, sluiten aan bij het overleg. De ervaring leert inmiddels dat zorg sneller wordt ingezet doordat alle betrokken medewerkers aan tafel zitten. Vroeger was veel afhankelijk van de signalen

van individuele mentoren, nu verloopt de bespreking van leerlingen volgens een vaste methode van COP, wordt direct de hulpvraag genoteerd door de zorgcoördinatoren en worden afspraken gemaakt.

Als ik even later mag aansluiten bij gesprekken met leerlingen, begrijp ik wat Hanin mij zojuist heeft geschetst. We spreken met een 15-jarige leerlinge die met haar familie uit Egypte naar Nederland is gekomen. Al geruime tijd geleden kwam zij in het vizier bij haar mentor en bij het zorgteam, met signalen als ziekteverzuim en een gebroken hand. Op verschillende manieren is getracht om te achterhalen wat er thuis speelde, maar het meisje liet niets los. 'Ze werd regelmatig ziekgemeld en met somatische klachten in het ziekenhuis opgenomen. We hadden vermoedens dat er iets achter zat, maar kwamen er niet achter.'

Pas sinds kort praat ze echt over wat ze afgelopen jaren heeft meegemaakt met haar vader en huiselijk geweld. Laila en Hanin hebben ieder een eigen rol op zich genomen, Laila is gaan praten met de vader en Hanin spreekt met de leerlinge. En daar is het meisje nu heel blij mee, vertelt ze mij:

'De eerste keer dat ik heb gesproken was met mijn leraar, maar dat ging niet want dat is een man. Ik heb veel problemen met mijn familie, mijn vader heeft geslagen. Ik wil sowieso niet meer naar huis. Nu ga ik vaak praten met juf Hanin, zij begrijpt mij altijd.'

Even later komt een leerling uit Syrië binnen. Hij is ten einde raad en zoekt hulp bij Laila. Hij wil graag studeren, maar woont in het huis van het gezin van zijn zus, waar hij met vier personen op een kleine kamer slaapt. Hij kan het geluid in huis niet meer verdragen. Zijn moeder is omgekomen in Syrië en zelf heeft hij een lange vluchtroute achter de rug. 'Ik wil studeren, ik wil rust in mijn hoofd, ik ben niet lekker daar, ik kan niet meer daar wonen. Ik ga maar beter op straat wonen,' fluistert hij, terwijl hij zijn hoofd buigt. 'Nog even volhouden, ik ga morgen weer voor je bellen,' antwoordt Laila, die hoopt een begeleid wonen-traject voor hem te vinden.

Investeren in de start

Wat opvalt aan het Mundus is het accent op investeringen die 'aan het begin' plaatsvinden. Letterlijk aan het begin van de dag, door leerlingen een ontbijt te bieden waardoor het leren beter gaat. Aan het begin van de schoolperiode, door het zorgvuldig plaatsen van leerlingen op het juiste niveau, door één tot zes weken te nemen voor observatie in de o-groep. En tenslotte door in het eerste leerjaar direct te investeren in de relatie met ouders, door de mentoren veel tijd te geven voor het voorbereiden en houden van gesprekken met ouders. Dit alles heeft uiteraard de bedoeling problemen te voorkomen of eerder bespreekbaar te maken. Echt preventie vanaf de start, dus. Met een brede



zorgstructuur en een gedreven team. Over dat laatste wil ik nog iets kwijt.

Ik ben onder de indruk van de energie van de teamleden, ondanks dat het ook duidelijk is dat de problemen van leerlingen en de huidige toestroom van nieuwe leerlingen veel energie van hen vraagt. Dat zorgcoördinator Laila lachend door de gangen loopt, mag best een wonder heten. Want dat Laila alleen maar delegeert, zoals zij mij tijdens ons eerste gesprek wilde doen geloven, klopt natuurlijk niet. Laila heeft geen baan als zorgcoördinator, zij is zorg. Ook leerlingen voelen dat. Toen Laila in een klas aan

een groep Arabisch sprekende leerlingen met een traumatisch vluchtverleden vroeg wie er met haar wilde praten, gingen alle vingers omhoog. *'Tante, ik! Ik! Ik!'*

Dus Laila, die opmerking van 'alleen maar delegeren', leg ik even naast me neer. Ik ga naar huis met warme indrukken van de zorg op het Mundus College en met de opmerking die Laila maakte voordat ik vertrok. *'Mijn werk is niet tussen 8 en 5 uur, ik sta klaar voor de leerlingen en de ouders als ze mij nodig hebben'*. Die opmerking lijkt me beter te passen bij Laila en de school.

ENKELE TIPS

Onderzoek 'Organisatie van Nabijheid' wijst uit

- Korte lijnen tussen docenten, mentoren en zorgcoördinatoren en voldoende aanwezigheid in school van zorgprofessionals, is landelijk benoemd als randvoorwaarde voor goede zorg.
- ISK's die het meest tevreden zijn over de zorg op school geven unaniem aan dat bij de overleggen over zorg de juiste zorgprofessionals, zowel intern als extern, aanschuiven.
- Scholen die investeren in de communicatie met ouders – zoals extra tijd nemen voor oudergesprekken – ervaren meer ouderbetrokkenheid bij de school.
- Scholen die werken met professionals uit leerling-doelgroepen zijn over de gehele linie meer tevreden over de communicatie met leerlingen en ouders.

Wat zijn belangrijke randvoorwaarden van de zorg?

Volgens het team van het Mundus College gaat het o.a. om:

- breed samengesteld zorgteam in school.
- community of Practice-overleg over klassen met hele team.
- mentoren krijgen tijd voor 4x per jaar uitgebreide oudergesprekken.
- twee leden zorgteam spreken Arabisch; indien nodig kan gesprek in taal ouders.
- uitgebreide observatieperiode (tot 6 weken) in 0-groep.
- preventie-aanbod (armoede)problemen: ontbijt en cultuur & sport op school.

ISK'S EN ZORG

ISK leerlingen zijn vaak nog veel bezig met de gebeurtenissen voor en tijdens de komst naar Nederland en met achtergebleven familie en vrienden. Die achtergrond vraagt van de scholen extra inspanningen bij het begeleiden en ondersteunen van ISK leerlingen. Onderzoekers Eva Klooster en Ewoud Butter deden in 2019 onderzoek naar hoe ISK's de zorg voor deze leerlingen organiseren.

Het onderzoek¹ toonde aan dat het organiseren van zorg aandacht heeft op alle ISK's, maar ook dat zij enorm verschillen als het gaat om de zorgstructuur.

Op de landelijke LOWAN-vo studiedag 2021 gaf Eva Klooster een workshop over 'ISK en zorg'. De workshop werd goed bezocht. De deelnemers, waaronder veel zorgcoördinatoren, gaven aan dat er grote behoefte is aan het delen van ervaringen en kennis over zorg. LOWAN heeft Eva gevraagd om in 2022 een ronde te maken langs ISK's, op zoek naar de voorbeelden en de uitdagingen van zorg op de ISK's. Vanaf juni 2022 zal er in het kader van de serie 'ISK's en zorg' twee keer per maand een inspirerend interview, artikel of column verschijnen over de praktijk op een ISK in Nederland.

Heeft jouw school ook voorbeelden van zorg die je wilt delen?
Neem contact op met LOWAN-vo.

¹ Klooster, E. & Butter, E. De organisatie van nabijheid, een verkennend onderzoek naar de zorg op ISK's (2019). Uitgegeven door LOWAN, in samenwerking met Pharos.